

प्रायोगिकाभ्यासः

I. वाक्येषु रञ्जितपदेषु सन्धिविच्छेदं कृत्वा सन्धेः नाम अपि लिखत।

(निम्नलिखित वाक्यों में रंगीन पदों का संधि-विच्छेद कीजिए तथा संधि का नाम भी लिखिए।)

1. सा प्रौढा कुतः अगच्छत्?

प्र + औढा

2. नवौषधिः कुत्र अरक्षत्?

नव + औषधि

3. तं विशालं भवनं पश्य।

भौ + अनम

4. उत्तिष्ठः पुत्र! सूर्योदयः अभवत्।

सूर्य + उदय

5. अहम् न जाने, पुस्तकं तवेति।

त्व + इति

6. छात्रः हितोपदेशं शृणोति।

इत् + उपदेश

7. अहम् वधूत्सवे नृत्यामि।

वधू + उत्सव

8. देवर्षिः नारदः आगतः।
9. अद्यैव मरणमस्तु युगान्तरे वा।
10. सर्वप्रथमं गणेशं पूजयामि।

देव + ऋषिः
अद्य + एव
गणेश + इत्यं

II. निम्नलिखितवाक्येषु रञ्जितपदेषु सन्धिं कुरुत।

(निम्नलिखितवाक्यों में रंगीन पदों में संधि कीजिए)

1. यदा सः खादिष्यति तदा + एव सा खादिष्यति।
2. अस्मिन् विषये अस्माकम् मत + ऐक्यम् एव।
3. तत्र + एव मम मित्रम् क्रीडति।
4. अद्यावकाशः न + एव अस्ति।
5. द्वौ + एव नरौ धन्यौ शूरः दाता च।
6. अद्य + अहम् मित्रेण सह शुक्रतालम् गतवान्।
7. अत्र + एव कश्चन् महातपस्वी वसति।
8. भक्ताः देव + आलये अर्चयन्ति।
9. क्व तत्र भवान् मम + आर्यो रामः?
10. तस्य गाथा अद्य + अपि स्मरणीया अस्ति।

नर्द्वय
अन्यकम्
मित्रेव
चैव
द्वौव
अद्यावत्
अत्रैव
देवार्चये
क्वसार्चये
अद्यापि

III. निम्नलिखितेषु रञ्जितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत।

(निम्नलिखित रंगीन पदों में संधि या संधिच्छेद कीजिए।)

1. पुत्री! किञ्चित् लो + अनम् आनय।
2. अधुना मा क्रीड। इति मात्राज्ञा अस्ति।
3. आगच्छतु भवान्! सु + आगतम् तव।
4. माता सर्वदा + एव पुत्रहितम् अभिलषति।
5. हिमालयः भारतस्य रक्षकः।
6. महा + उदय अत्र पश्य।

मयक्तम्
मात्रा + आज्ञा
सुहृत्सक्तम्
सर्वद्वय
हिमं + आमतम्
महाउदय

7. सा तु लतैव वृक्षोपरि ।
8. स्नानाय चलत, नदी + अत्र वहति ।
9. बाला + एका आगता ।

10. विक्रम + उर्वशीयस्य रचयिता कः आसीत्?

मना + राव
नरुन
वामिका
विक्रमावशीयस्य

IV. वल्लविकल्पेभ्यः उचितं पदं चित्वा रञ्जितपदेषु सन्धिः सन्धिच्छेदं वा कुरुत।

(दिए गए विकल्पों से रंगीन पदों का संधि अथवा संधि-विच्छेद चुनिए।)

1. 1. अस्माकं विद्यालये अद्य + अवकाशः अस्ति ।
(i) अद्यावकाशः (ii) अद्यअवकाशः (iii) अद्यावकाशः
2. हरिः दैत्यारिः अस्ति ।
(i) दै + त्यारिः (ii) दैत्य + अरिः (iii) दैत्य + आरिः
3. एकां सूक्तिम् लिखत ।
(i) सू + उक्तिम् (ii) सु + उक्तिम् (iii) सुक् + तिम्
4. अयं छात्रः सर्वोत्तमः अस्ति ।
(i) सर्वः + उत्तमः (ii) सर्वो + तमः (iii) सर्व + उत्तमः
5. नवोढा अत्र एव आगच्छति ।
(i) नव + ऊढा (ii) नवो + ढा (iii) न + वोढा
6. मह्यं गंगोदकम् प्रयच्छ ।
(i) गंगो + दकम् (ii) गंगा + ओदकम् (iii) गंगा + उदकम्
7. परमेशः तु सर्वम् पश्यति ।
(i) प + रमेशः (ii) परम + इशः (iii) परम + ईशः
8. यद्यपि त्वं सत्यं न वदसि तथापि शृणोमि ।
(i) यदी + अपि (ii) यद्य + अपि (iii) यदि + अपि
9. देव्युवाच—“वरं वृणीष्व।”
(i) देवि + युवाच (ii) देवी + उवाच (iii) देव् + युवाच्
10. तम् गायकः अत्र एव गायति ।
(i) गा + यकः (ii) गाय + कः (iii) गै + अकः